Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini t... DOI: 10.5281/zenodo.24320725

ta’minlashning ustivor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

15. Mason, P. (2003). Tourism Impacts, Planning and Management. Butterworth-Heinemann.
16. Weaver, D., & Lawton, L. (2006). Tourism Management. Wiley.
17. Hall, C. M. (2008). Tourism Planning: Policies, Processes and Relationships. Pearson Education.
18. Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2008). Tourism: Principles and Practice. Pearson Education.
19. Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2009). Tourism: Principles, Practices, Philosophies. Wiley.
20. Hall, C. M., & Page, S. J. (2014). The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place, and Space. Routledge.

AGRAR SOHADA TAKROR ISHLAB CHIQARISHDA INVESTITSIYADAN SAMARALI FOYDALANISH

Zaripov Azamat Djurayevich
Guliston davlat universiteti Buxgalteriya hisobi va moliya kafedrasi o`qituvchi, mustaqil tadqiqotchi, Guliston, O‘zbekiston
zaripovazamat461@gmail.com
Azimova Mohida, Umurzakova Shaxzoda, Mamadaliyeva Gulasal, Ravufov Behruz
Guliston Davlat Universiteti talabalari

Annotatsiya: Ushbu tezisda qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarishda investitsiyadan samarali foydalanish haqida ko‘rib chiqiladi. Qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarishni samarali tashkil etish, iqtisodiy rivojlanish va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash uchun investitsiyalardan oqilona foydalanish muhimdir. Ushbu jarayonni amalga oshirish uchun bir qator asosiy jihatlar mavjud. Maqolada investitsiyalarni jalb qilishning turli usullari, jumladan davlat budjeti, xususiy sektor va xorijiy to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar haqida ma'lumot berilgan. Shuningdek, qishloq xo‘jaligida investitsiyalardan samarali foydalanish uchun zarur bo‘lgan strategiyalar, masalan, suv resurslaridan tejamkor foydalanish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va fermerlar o‘rtasida kooperatsiyani rivojlantirish keltirilgan.Natijada, maqola qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarishni rivojlantirish va investitsiyalarni samarali boshqarish orqali iqtisodiy barqarorlikni oshirishga qaratilgan tavsiyalarni taqdim etadi. Ushbu tadqiqot qishloq xo‘jaligi sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar, tadqiqotchilar va siyosatchilar uchun foydali manba bo‘lishi kutilmoqda.

Kalit so‘zlar: qishloq xo‘jaligi, takror ishlab chiqarish, investitsiya, sug‘orish tizimi investitsiya.

Kirish: Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyotning muhim sektori bo‘lib, u nafaqat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlaydi, balki ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishga ham xizmat qiladi. Takror ishlab chiqarish jarayoni qishloq xo‘jaligida mahsulot ishlab chiqarishni doimiy ravishda kengaytirish va yangilashni anglatadi. Bu jarayon aholi sonining o‘sishi, iste'mol talabining ortishi va global ijtimoiy-iqtisodiy o‘zgarishlar bilan bog‘liq holda muhim ahamiyat kasb etadi. Investitsiyalar qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarishni rivojlantirishda asosiy omil hisoblanadi. Ular orqali yangi texnologiyalarni joriy etish, infratuzilmani rivojlantirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash mumkin. Biroq, investitsiyalardan samarali foydalanish uchun maqsadli strategiyalarni

Published: 23.12.2024
Cite this article: Zaripov Azamat Djurayevich, Azimova Mohida, Umurzakova Shaxzoda, Mamadaliyeva Gulasal, Ravufov Behruz (2024). Agrar sohada takror ishlab chiqarishda investitsiyadan samarali foydalanish. Emro Science and Education, 1(4). https://doi.org/10.5281/zenodo.24320725
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

ishlab chiqish zarur. Ushbu maqolada qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarishni samarali tashkil etishda investitsiyalardan qanday qilib oqilona foydalanish mumkinligi haqida batafsil ma'lumot beriladi. Maqsadimiz qishloq xo‘jaligi sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar va tadqiqotchilar uchun foydali tavsiyalar taqdim etishdir. Shuningdek, ushbu tadqiqot qishloq xo‘jalik ishlab chiqarishini rivojlantirishda yangi yo‘nalishlarni belgilashga yordam beradi.

Qishloq xo‘jaligiga investitsiyalarni jalb qilish, hosildorlikni oshirish va ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilishda muhim rol o‘ynaydi. Investitsiyalar orqali qishloq xo‘jaligi infratuzilmasini rivojlantirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va mavjud resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash mumkin.

Mamlakatimizda qishloq xo‘jaligiga kiritilgan investitsiyalar hajmi har yili oshib bormoqda, masalan, 2020 yilda 14,776.8 milliard so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2021 yilda bu raqam 17,727.9 milliard so‘mga yetdi.[75]

Qishloq xo‘jaligida investitsiyalardan samarali foydalanishni ta'minlash uchun quyidagi strategiyalarni amalga oshirish zarur:

- Suv resurslaridan samarali foydalanish**:** Sug‘oriladigan yerlarni ko‘paytirish va tejamkor sug‘orish texnologiyalarini joriy etish.
- Innovatsion texnologiyalar: Yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish.
- Kooperatsiya**:** Fermerlar o‘rtasida kooperatsiya orqali resurslarni birgalikda ishlatishni tashkil etish.

Xorijiy investitsiyalar qishloq xo‘jaligida samaradorlikni oshirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Ular nafaqat iqtisodiyotning diversifikatsiyasini ta'minlaydi, balki aholi bandligini oshiradi va oziq-ovqat xavfsizligini kuchaytiradi. Biroq, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda davlatning roli ham muhimdir, chunki qulay investitsiya muhitini yaratmasdan bu jarayonni samarali amalga oshirish qiyin bo‘ladi.

Tahlil va natijalar: Qishloq xo‘jaligida xorijiy investitsiyalar, mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu investitsiyalar qishloq xo‘jaligi sektorining modernizatsiyasi, samaradorligini oshirish va raqobatbardoshligini kuchaytirish uchun zarurdir.

Xorijiy investitsiyalarning ahamiyati:

1. Samaradorlikni oshirish: Xorijiy investitsiyalar qishloq xo‘jalik korxonalariga zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishga va mahsulot sifatini yaxshilashga yordam beradi.
2. Ish o‘rinlari yaratish: Investitsiyalar yangi ish o‘rinlarini yaratadi, bu esa aholi bandligini oshirishga xizmat qiladi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish orqali ish joylari ko‘payadi.
3. Iqtisodiy diversifikatsiya: Xorijiy sarmoyalar qishloq xo‘jaligida diversifikatsiyani ta'minlaydi, bu esa iqtisodiyotning barqarorligini oshiradi va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.
4. Mahalliy ishlab chiqarishni qo‘llab-quvvatlash: Xorijiy investitsiyalar mahalliy bozorlarni tabiiy va ekologik toza qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bilan to‘ldirish imkonini beradi, shuningdek, eksportga mo‘ljallangan mahsulotlarni ishlab chiqarishni oshiradi.

Samaradorlikni oshirish yo‘llari

[75] Zaripov Azamat Djurayevich “Qishloq xo’jaligidagi investitsiya jarayoni, jahon xiznatlari bozori va hududni rivojlantirishda xizmat ko’rsatishning roli” maqolasidan

1. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish: Zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash orqali ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, mahsulot tannarxini kamaytirish va hosildorlikni oshirish mumkin. Masalan, aqlli agronomiya tizimlari yordamida ekinlarni sug‘orish va parvarish qilish jarayonlarini avtomatlashtirish mumkin.
2. Davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash: Davlat tomonidan xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlar yaratish, masalan, soliq imtiyozlari va soddalashtirilgan ro‘yxatga olish jarayonlari orqali investitsiyalarni jalb qilish mumkin. Davlat dasturlari orqali xorijiy sarmoyalarni rag‘batlantirish, iqtisodiyotning rivojlanishini tezlashtirishga xizmat qiladi.
3. Infratuzilmani rivojlantirish: Qishloq xo‘jaligi infratuzilmasini, jumladan, irrigatsiya tizimlari, transport va saqlash tizimlarini rivojlantirish orqali investitsiya samaradorligini oshirish mumkin. Yaxshi infratuzilma investorlar uchun qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetkazib berishni osonlashtiradi va xarajatlarni kamaytiradi.
4. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash: Qishloq xo‘jaligida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash uchun zarur infratuzilmani rivojlantirish mumkin. Bu orqali qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining sifatini oshirish va iste'molchilar ishonchini kuchaytirishga erishiladi.

Mavjud muammolar:

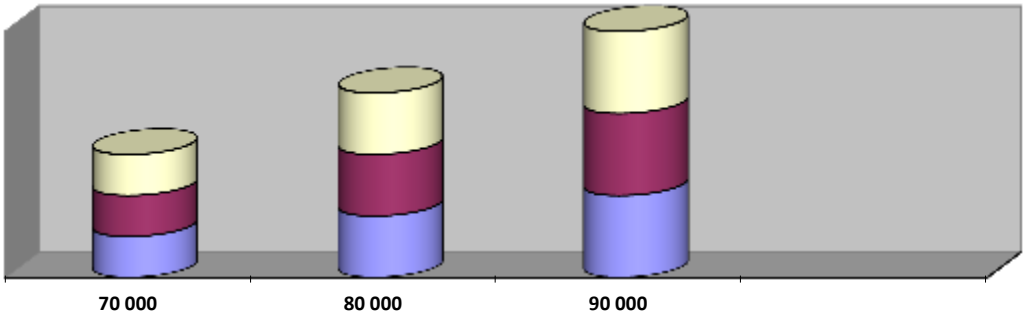
1. Kam investitsiya oqimi: Rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo‘jaligi sektori to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarning umumiy oqimining juda kichik qismini tashkil etadi. Bu esa sektorda rivojlanishni sekinlashtiradi va iqtisodiyotning boshqa sohalari bilan raqobatlashishda qiyinchiliklarga olib keladi.
2. Samaradorlikning pastligi: Qishloq xo‘jaligida mavjud resurslardan samarali foydalanmaslik va innovatsion faoliyatning yetarlicha rivojlanmaganligi investitsiya samaradorligini pasaytiradi. Ko‘p hollarda fermerlar eski usullar bilan ishlashda davom etadilar, bu esa natijada hosildorlikka salbiy ta'sir ko‘rsatadi.
3. Ijtimoiy-iqtisodiy muammolar: Qishloq joylarida ijtimoiy-iqtisodiy muammolar, masalan, kam bandlik va past daromad darajalari xorijiy investorlarni jalb qilishda to‘siqlar yaratishi mumkin.

Ushbu tahlil shuni ko‘rsatadiki, qishloq xo‘jaligiga kiritilgan xorijiy investitsiyalar nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda, balki oziq-ovqat xavfsizligini oshirishda ham muhimdir. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash va infratuzilmani rivojlantirish orqali investitsiya samaradorligini oshirish mumkin.Biroq, mavjud muammolarni hal etmasdan bu jarayonlarni amalga oshirish qiyin bo‘ladi. Shuning uchun davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarurati mavjuddir. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda davlat siyosati va strategiyasi aniq belgilanishi lozim; bu esa mamlakatning qishloq xo‘jalik sektorini yanada mustahkamlashga yordam beradi. Natijada, xorijiy investitsiyalar qishloq xo‘jaligida innovatsion rivojlanishni ta'minlabgina qolmay, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘sishini ham qo‘llab-quvvatlaydi.

O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash jarayonida traktorlar muhim rol o‘ynaydi. Traktorlar, asosan, yer ishlov berish, ekinlarni parvarish qilish va mahsulotlarni yig‘ish uchun ishlatiladi. O‘zbekiston qishloq xo‘jaligida traktorlar soni har yili oshib bormoqda, bu esa ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

Traktorlar soni:

- **2020 yil**: O‘zbekistonda taxminan 70,000 dan ortiq traktor mavjud edi.
- **2021 yil**: Traktorlar soni 80,000 ga yaqinlashdi.
- **2022 yil**: Traktorlar soni 90,000 dan oshdi.

Bu tahlildan ko‘rinib turibdiki traktorlar soni yildan yilga oshib borgan. Bu esa qishloq xo‘jaligining yanada rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi.

Qishloq xo‘jaligi rivojlanishi (2017-2021 yillar):

Yil	O‘sish foiz|%
2017	6.0%
2018	5.3%
2019	4.5%
2020	2.4%
2021	5.6%

O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligining rivojlanishi so‘nggi yillarda ijobiy tendensiyalarni ko‘rsatmoqda. 2017-2021 yillar davomida qishloq xo‘jaligi yalpi mahsuloti o‘sish sur'atlari har yili farqlanib, umumiy o‘sish tendensiyasi ijobiy bo‘lgan. 2017 yilda 6.0% dan boshlangan o‘sish, 2020 yilda pandemiya ta'siri sababli 2.4% ga tushib ketdi, ammo 2021 yilda yana 5.6% ga ko‘tarildi.Bu jarayon O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi sektorining modernizatsiyasi, yangi texnologiyalarni joriy etish va davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida yuzaga kelmoqda. Qishloq xo‘jaligi mamlakat iqtisodiyotining muhim qismi bo‘lib, YaIMning qariyb 27 foizini tashkil etadi va aholining katta qismini ish bilan ta'minlaydi.Biroq, qishloq xo‘jaligida rivojlanishni davom ettirish uchun bir qator muammolarni hal etish zarur. Ular orasida resurslardan samarali foydalanish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bor. Shuningdek, davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, investitsiyalarni jalb qilish va qishloq xo‘jaligi infratuzilmasini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.Umuman olganda, O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligining rivojlanishi davom etmoqda va bu jarayon mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlashda va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o‘ynaydi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qishloq xo‘jaligini rivojlantirishga qaratilgan farmonlari ushbu sohani modernizatsiya qilish va barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o‘ynaydi. Masalan, **2019-yil 23-oktabrda** qabul qilingan **“O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmon** qishloq xo‘jaligi sohasida yangi imkoniyatlar yaratishga qaratilgan.Ushbu farmonda qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish, mahsulot ishlab chiqarishni oshirish va qishloq joylaridagi aholi farovonligini yaxshilash maqsadlari belgilangan. Farmonda shuningdek, ilmiy tadqiqotlar, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va agroklaster tizimini rivojlantirish bo‘yicha chora-tadbirlar ko‘zda tutilgan.Ushbu farmon O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo‘lib, u sohaning raqobatbardoshligini oshirish va barqaror o‘sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa: O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarishda investitsiyalardan samarali foydalanish, mamlakatning oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va iqtisodiy barqarorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish va samaradorligini oshirish uchun investitsiyalarni jalb qilish zarur.Maqolada keltirilgan ma'lumotlarga ko‘ra, qishloq xo‘jaligida investitsiya jarayonlari mahsulot ishlab chiqarish hajmini oshirishga, innovatsion texnologiyalarni joriy etishga va moliyalashtirish usullarini takomillashtirishga qaratilgan. 2018-2021 yillar davomida qishloq xo‘jaligiga kiritilgan investitsiyalarning o‘sishi, jumladan, xorijiy investitsiyalar va kreditlar ulushining ortishi, sektorda ijobiy o‘zgarishlarni ta'minlaydi.Biroq, qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarish jarayonida hal etilmagan muammolar ham mavjud. Masalan, asosiy fondlarni yangilash sekin sur'atlar bilan amalga oshirilmoqda, bu esa ishlab chiqarilgan mahsulot sifatiga salbiy ta'sir ko‘rsatmoqda. Shuningdek, yuqori narxlarning o‘zgaruvchanligi va tarmoqning investitsiya imkoniyatlarining cheklanganligi ham muammolar sirasiga kiradi.Ushbu muammolarni hal etish uchun davlat va xususiy sektor o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va qishloq xo‘jaligi infratuzilmasini rivojlantirish zarur. Shuningdek, diversifikatsiya jarayonlarini amalga oshirish orqali ishlab chiqarishni kengaytirish va samaradorlikni oshirish mumkin. Natijada, O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarishda investitsiyalardan samarali foydalanish nafaqat iqtisodiy rivojlanishni ta'minlaydi, balki aholi farovonligini yaxshilashga ham xizmat qiladi. Bu jarayonlar O‘zbekistonning global bozorlar bilan raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega bo‘ladi. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligida takror ishlab chiqarishda investitsiyalardan samarali foydalanish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va aholi farovonligini yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu jarayonlar O‘zbekistonning global iqtisodiyotdagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qiladi va kelajakda qishloq xo‘jaligi sohasida yangi imkoniyatlarni ochadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmon.

2. Karimov, J. (2021). "Innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali qishloq xo‘jaligini rivojlantirish". O‘zbekiston iqtisodiyoti va tadbirkorlik jurnali.

3.Murodov, A. (2020). "Qishloq xo‘jaligida investitsiyalarning ahamiyati va samaradorligi". O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi ilmiy-tadqiqot instituti.

4. Zaripov Azamat Djurayevich “Qishloq xo‘jaligidagi investitsiya jarayoni, jahon xiznatlari bozori va hududni rivojlantirishda xizmat ko‘rsatishning roli” maqolasi.

MAHALLIY BYUDJET DAROMADLARI VA ULARNING AMALDAGI HOLATI

Abdumuminova Zaxro
Guliston davlat universiteti “Raqamli iqtisodiyot va innotsiyalar” fakulteti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqola O‘zbekiston Respublikasining mahalliy byudjet daromadlari va ularning amaldagi holatini tahlil qilishga bag‘ishlangan. Unda mahalliy byudjetning daromad manbalari, ularning tarkibi va ulushlari o‘rganilib, mavjud muammolar hamda ularni hal qilish yo‘llari haqida fikr bildirilgan. Mahalliy byudjet va